

Nr 335

Av fröken Sandell m. fl., angående vissa ändringar i statens allmänna pensionsreglemente.

Såsom villkor för åtnjutande av familjepension gäller, jämlikt 1947 års allmänna pensionsreglemente i fråga om make, att äktenskapet icke ingåtts efter det att befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 60 år. I det statens allmänna pensionsreglemente, vilket enligt beslut av 1958 års B-riksdag träder i kraft den första nästkommande juli månad, föreskrives i paragraf 13, mom. 1 b, beträffande nyssnämnda åldersvillkor, att det samma icke skall gälla »där maken genom äktenskapet förlorat rätt till familjepension, som utgått på grund av statliga pensionsbestämmelser, eller maken tidigare varit gift med anställningshavaren innan denne överskridit åldersgränsen».

Denna ändring torde i praktiken få mycket ringa betydelse. Emellertid utgör den ett medgivande av att tidigare grundad rätt till familjepension kan återupplivas i äktenskap som ingåtts efter det att anställningshavaren, efter vars pension familjepension skall utmätas, överskridit den stipulerade nämnda åldersgränsen. Uppmjukningen av bestämmelsen kan väl också tolkas som ett erkännande av att 60-årsgränsen medfört, och medför, orättvisor.

Denna fråga om utvidgning av rätten till familjepension i ifrågavarande sammanhang, närmast ett generellt avlägsnande av åldersvillkoret och införande av andra restriktiva bestämmelser, har motionsvägen upprepade gånger förts inför riksdagen. Senast prövades ärendet under förarbetet till proposition 1958: 157 — B 31 angående pensionsreglering för statsanställda, med ovan angivna uppmjukning som resultat. Statsutskottet förklarade då, i anledning av väckta motioner, att tillräckliga skäl ej förelåg för en uppmjukning av bestämmelserna i vidare mån än som skett i Kungl. Maj:ts förslag, och riksdagen lämnade motionerna utan bifall.

Så långt det gått att utröna motiven för den negativa inställningen till motionärernas önskemål, är det rädsla för missbruk och åberopande av konkreta fall, där åstundan att tillgodogöra sig pensionsrätt ligger till grund för äktenskaps ingående, som dikterat utslaget. Däremot har veterligen icke övervägts de skäl som i positiv riktning talar för en omprövning av frågan. Vi anser oss kunna åberopa såväl sociala som emotionella skäl för en sådan omprövning.

Flertalet av statstjänstemännen tillhör de lågavlönade grupperna och har följaktligen en pensionsnivå som icke kan ge ekonomiskt underlag för

anställandet av husföreståndarinna eller annan hemhjälp. Känslan av ensamhet och oro för ålderdomens komplikationer är dock betydelsefulla faktorer som gör den pensionerade, i ännu högre grad än en yngre ensamstående, i behov av mänsklig kontakt och en anhörigs omtanke. Även den som tidigare inte varit gift, känner ensamheten starkare efter slutat arbete och pensionering, men för den som på äldre dagar mist sin livskamrat kan ensamheten kännas som en katastrof. I de flesta äktenskap som ingås efter 60-årsåldern torde det vara så, att den ene (eller båda kontrahenterna) tidigare varit gift och sålunda endast överflyttar den intjänta familjepensionsrätten från en livspartner till en annan. Ur samhällets synpunkt borde det vara skäl att uppmuntra den formen av garantier för trygghet på ålderdomen. Var för sig har två gamla människor svårt att möta sjukdom och orkeslöshet, men tillsammans kan de, utan att anlita samhällets olika vårdformer, vårda och uppmuntra varandra. Äldringar möter, i de flesta fall, stora svårigheter vid ansökan om intagning på sjukhus eller vårdhem, eller, om så har skett, att bli varaktigt omhändertagna därstädes. Samhället har ännu icke möjligheter att erbjuda ensamma åldringar vård eller lämpliga bostäder i den utsträckning som vore behövligt. Varje försök att underlätta deras förutsättningar för att själva skapa sig trygghet och trivsel bör därför tillvaratagas.

Den spekulation, som kan tänkas ligga bakom en del äktenskap med kontrahent som har familjepensionsrätt, kan med stor sannolikhet uppvägas av de äktenskap som undanröjer rädsla för isolerad ålderdom och därtill avlastar samhället vård- och försörjningskostnader. Den nu gällande 60-årsregeln medför att efterlevande från ett sent ingånget äktenskap blir ställda utan andra försörjningsmöjligheter än socialhjälp, och i det perspektivet torde rätten till familjepension te sig som den mest naturliga formen för samhällelig omvårdnad.

Att förutsätta att en person just vid 60-årsåldern saknar förmåga att förnuftsmässigt bedöma sin situation, synes oss vara en uppfattning som saknar underlag i verkligheten.

I likhet med reglerna för änkepension inom folkpensionssystemet torde statstjänstemännens pensionsbestämmelser på denna punkt kunna sammankopplas med äktenskapets längd, änkans ålder eller dylikt.

Vi hemställer sålunda,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning som kan ligga till grund för ett förslag till 1960 års riksdag, innebärande uteslutning av 60-årsregeln i statens allmänna pensionsreglemente, 13:de paragrafen, 1 mom. a, och införande av andra restriktiva bestämmelser som av en utredning kan befinnas vara ändamålsenliga.

Stockholm den 23 januari 1959

Viola Sandell

Aug. Spångberg

Olof Hammar

Harald Hallén

James J. A. Dickson

Artur Lundquist